

ИЗВЕШТАЈ ЗА СИРОМАШТИЈА 2020

СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Вовед:

Извештајот за сиромаштијата е национален извештај кој има за цел да ја претстави општата слика за сиромаштијата во Северна Македонија преку правење анализи на официјалните податоци за овој проблем и преку гласовите на луѓето кои ја доживуваат оваа реалност. Извештајот треба да го информира општеството за проблемот со сиромаштијата, истакнувајќи ги клучни прашања како и подигање на свеста кај носителите на одлуки за потребната борба и елиминирање на сиромаштијата и социјалното исклучување во сите форми. Ова е ефективна алатка за комуникација што укажува на клучните случувања /трендови за сиромаштијата и влијае врз креирањето на политиките, ги идентификува клучните проблеми на луѓето во сиромаштија и предлага решенија.

Оваа 2020 година ќе биде трета година по ред како се подготвува извештајот од страна на МППС. Македонската платформа за борба против сиромаштијата (МППС) е невладина организација која брои повеќе од 60 доброволни членови, неформални здруженија на граѓани, групи за самопомош, синдикати и поединци кои работат во различни области и кои ги здружуваат силите за да ги истакнат проблеми со кои се соочуваат и ги доведуваат во нивен заеднички интерес.

Дефинирање на сиромаштијата и ризикот од сиромаштија

Општо е поделена на два вида: апсолутна (екстремна) и релативна сиромаштија. Апсолутна или екстремна сиромаштија се однесува на недостаток на основни потреби за опстанок, како што се недостаток на храна, чиста вода за пиење или соодветни услови за домување, недостаток на облека, лекови и сл. Релативната сиромаштија зборува за начинот на живот и приходите на некои луѓе, што е многу полош од општиот стандард во одредена земја и што доведува до потешкотии во секојдневниот живот и

нивно исклучување од учество во економски, социјални и културни активности. Ризикот од сиромаштија може да се должи на ниските примања, материјалното лишување и невработеноста. Покрај сиромаштијата, тука е и социјалното исклучување. „Поединци, семејства и групи на лица се сметаат за сиромашни ако нивните ресурси (материјални, културни и социјални) се на такво ниво што ги исклучува од минималниот прифатлив начин на живот во земјата во која живеат“- дефиниција на Евростат користена од страна на Државен завод за статистика на Северна Македонија.

Општа состојба / трендови на сиромаштијата и влијанието на КОВИД-19. Кои се клучните предизвици и приоритети?

Епидемијата со корона вирусот ја одбележа оваа година ставајќи ги земјата и економијата во тешки борби, напаѓајќи го здравјето и животот на граѓаните. Иако здравствената криза е најголем проблем, оваа криза ја разниша и економијата ширум светот, и кај нас. Најпогодени се луѓето кои живеат во сиромаштија и социјална ранливост.

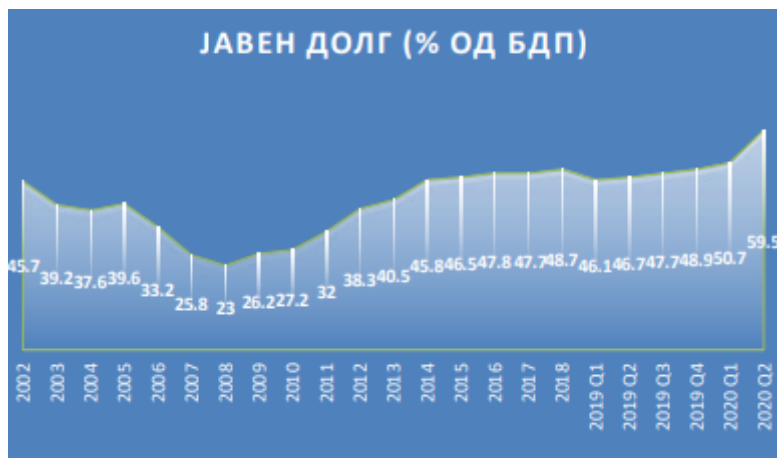
Последните анализи на Светска банка велат дека „Комбинираниот ефект на пониски примања и пониските парични трансфери како резултат на КОВИД-19 веројатно ќе ја зголемат сиромаштијата на нивоата пред 2017 година или дури и пред 2015 година, во зависност од времетраењето на кризата. Симулациите предвидуваат дека стапката на сиромаштија ќе се зголеми на околу 20-23% во 2020 година споредено од 17% во 2019, а од 55.000 до 130.000 Македонци (во зависност од тоа колку ќе трае кризата) ќе западнат во сиромаштија. Пред пандемијата, сиромаштијата беше на само 4% кај работниците во најпогодените сектори, но се проценува дека стапката ќе достигне до околу 8% во сценари 1 или 15% во сценарио 2. Влијанието на епидемијата на вирусот најверојатно ќе се разликува по распределбата на приходот ; приходите ќе паднат за околу 5 до 8% кај оние во најнизок квинтил, и од 7 до 13% или повеќе за остатокот од населението. Покрај тоа, повеќе од 75% од оние кои најверојатно ќе паднат во сиромаштија во моментот не се опфатени со ниту една програма за социјална заштита “.

Иако во извештајот не се потенцира падот од 21,9% во 2018 година на околу 17% во 2019 година поради промена на системот за социјална заштита и воведување на шеми за минимален приход, гарантирана минимална помош

и други надоместоци направени за најсиромашните семејства, за жал, пандемијата ќе не врати на почетокот, но сега со нова група сиромашни, оние кои порано живеела во ризик од сиромаштија.

“Кризата Ковид-19 ги осиромашува и вработените лица” - вели Билјана Дуковска од македонската платформа за борба против сиромаштијата. За сиромашните луѓе кои живеат под прагот на сиромаштијата се грижат системите за социјална заштита, но сега постои ситуација кога оние кои до вчера не беа сиромашни, сега ќе се соочат со сиромаштија. Сега стана видно како навистина живеат сиромашните. Хуманитарните организации кои работат со години помагајќи им на граѓаните со искуство или изложени на ризик од сиромаштија велат дека бројот на апликанти за помош е зголемен за 30%. Ова се нови луѓе кои се обраќаат за прв пат. Владините службеници напоменуваат дека 20.000 нови домаќинства од неформалната економија ќе бараат брз влез во системот на социјална заштита од месеците април и мај па навака. „Само за споредба, веќе постоеја околу 30 000 постоечки корисници, што укажува на застрашувачки факт дека бројот на граѓани на кои им е потребна поддршка е скоро двојно зголемен“, - рече Билјана Дуковска.

Најдобар пристап за превенција и намалување на сиромаштијата е оној заснован на почитување на човековите права, затоа е важно да се внимава да не се продлабочуваат постојните нееднаквости, во сите области, но исто така и да не се дизајнираат мерки за „просечен граѓанин“, туку да се насочуваат кон специфични групи и нивните услови. На најранливите категории граѓани сигурно треба да им се даде приоритет, но подеднакво е важно да се спречи создавањето на нови сиромашни. Важно е да се реагира на време пред да се појави ризикот од вирус, пред се за да се осигура дека сите граѓани имаат пристап до чиста вода како предуслов за миење раце и можност да ги следат сите совети за превентивно и заштитно дејство. Директорката на Агенцијата за вработување Билјана Јовановска рече дека 11 190 лица се пријавиле како невработени и пријавиле дека ја изгубиле работата од 11 март до 31 мај. Мерките донесени од гувернерите имаат позитивно влијание врз групите без финансиски средства и лоши услови за живот, губење на работни места и приходи. Сепак, јавниот долг и дефицитите во јавните буџети на локално, регионално и национално ниво дополнително ќе ја зголемат сиромаштијата и нееднаквоста во времето што доаѓа.

Проблеми во пристапот до здравствената заштита

Пред да се разгледаат проблемите на здравствениот систем, значајно е да се нагласи позиционирањето на самиот систем. Северна Македонија има имплементација на национален здравствен систем, со тоа системот е сеопфатен и му овозможува на секој граѓанин да може да добие здравствена заштита и интервенција. За лицата кои се невработени, Министерството за здравство го покрива нивното здравствено осигурување.

Како и да е, проблемите што се одржуваа во годините пред пандемијата беа забележани кај луѓето кои се соочуваат со сиромаштија и социјално исклучените. И покрај тоа што секој има право на здравствена заштита, луѓето кои се соочуваат со сиромаштија имаат проблеми со физички пристап или користење здравствени установи, особено оние со секундарна и терцијарна здравствена заштита. Бидејќи повеќето здравствени услуги ги покриваат примарните здравствени трошоци, за дополнителните трошоци или немаат доволно средства за да ги покријат или воопшто немаат средства. Руралните заедници и маргинализираните групи се најфазимирани од последиците од проблемите со немањето редовен лекар, кого можат да го посетат.

- ❖ *Позитивно е да се спомне за можноста на болните лица (што е особено важно за хронично болните на кои им е потребна редовна терапија) не мораа да одат за рецепти кај нивниот лекар од примарна здравствена заштита, туку лекарите беа систематски поврзани со аптеките.*

Главни пречки или проблеми:

- Лоша достапност на амбуланти и здравствени установи
- Недостаток на центри за тестирање на Ковид19, особено во сиромашните области кои се потенцијални жаришта (општина Шутка на пример)
- Луѓето во руралните области немаат секојдневни посети на нивниот лекар
- Жените немаат пристап до гинеколог (ставање фокус на жените Ромки кои немаат соодветен локален пристап за да го одржат своето репродуктивно здравје)
- Лоша мрежа на локалните здравствени услуги и недостаток на бесплатни (овие не се опфатени со националната задолжителна здравствена заштита, туку со индивидуалната финансиска состојба, што доведува до социјално исклучување кај луѓето кои се соочуваат со сиромаштија)
- Продолжено време на соодветно згрижување или пристап до здравствени услуги поради Ковид 19
- Мерките за превенција и заштита од Ковид 19 не се прилагодени за некои од лицата со инвалидитет поради фактот што не се обезбедени дополнителни околности за нивно целосно почитување, што ги изложува на поголем ризик од вирус во споредба со другите граѓани
- Многу групи на граѓани настрадаа и сè уште страдаат од осаменост, депресија, лошо општо здравје, ментално здравје и тешко е да се детектираат сите

Друг проблем што се појавуваше во пристапот до здравствената заштита е проблемот со немањето соодветна валидна документација. Предуслов за секое лице е да биде граѓанин на земјата за да може да има пристап до националните здравствени системи и да има пристап до здравствените услуги. Бројот на луѓе кои не можат да ја добијат потребната документација од различни причини, имаа ограничен пристап и тие не се во можност да влезат во националниот здравствен систем.

Ранливите групи се најтешко погодени од Ковид 19

Секој е засегнат од пандемијата со вирусот Корона-19, но некои групи се повеќе од другите: работници со привремена работа, самовработени лица, луѓе со ниски примања, работници на прва линија (транспорт, супермаркети, малопродажба и полиција), бездомници, лица со зависници од дрога, лица со лошо здравје и други ранливи групи. Најнегативно погодените групи се:

- Постари лица кои имаат построги мерки за време на Ковид-19 рестрикциите, земени за нивна сопствена заштита, на пример подолг полициски час и нивен задолжителен престој дома. Бидејќи се социјално изолиран, тоа влијае на менталното здравје на постарите луѓе и развива вознемиреност или депресија. Покрај тоа, социјалната изолација и физичката оддалеченост ја нарушија и природната поддршка што ја имаа на дневна основа од семејството, соседите и пријателите.
- Друга група која беше силно погодена од пандемијата се лицата на кои договорот за работа им престанал, прекинал или не бил обновен или пролонгиран. Статусот на луѓето е променет во невработен, со огромна веројатност дека дури и кога ќе заврши пандемијата, нивниот статус ќе остане ист
- Жртвите на родово базираното насилство станаа поранливи за време на пандемијата. Националните ограничувања и полицискиот час ги „заробија“ жртвите во нивните домови со лицето кое врши насилство. Ограничувањата од полицискиот час ја заробија жртвата со лицето кое извршило насилство а дополнителната поддршка од страна на шелтер центрите не се доволни за време на пандемијата
- Најсиромашните деца страдаа повеќе од Ковид-19 како резултат на комбинирани ефекти на повеќе ризици и недостатоци, како што се недоволниот пристап до Интернет и лошите услови за домување, што може да биде особено важно за напредокот во учењето на децата во моментот на затворање и неработење на училиштата. Ваквите слабости се особено видливи кај децата од ромската популација. Децата се многу погодени од пандемијата на специфичен начин. Не одат на училиште, нивното движење беше ограничено, мораа брзо да се прилагодат на сето тоа, и мораа веднаш да се преминат на учење од далечина преку интернет програми преку. Тие го почувствуваа

стресот и на родителите и на наставниците и тоа ќе има влијание врз идните генерации.

- Самовработените се луѓе кои започнале мал сопствен бизнис, како одраз на нивната животна поддршка од која поддршка оваа група е во состојба да биде финансиски одржлива и социјално обезбедена. За време на прекинувањето на бизнисот, овие луѓе имаат тенденција да ги користат средствата од нивното штедење, единствено како извор на финансиска поддршка. Со продолжување на државата, тоа само дефинира повеќе дренажа од фондовите за штедење и зголемување на материјалното лишување. Исто така, под знак прашалник е дали бизнисот повторно ќе се отвори, како резултат на намалениот профит во времето на пандемијата, што води само во формирање демотивација за самовработените луѓе повторно да се соочат со тешкотиите што ги доживеале.
- Ромите исто така се соочуваат со сериозни тешкотии од национална перспектива. Поголемиот дел од ромската етничка група се активно дел од неформалната (сива) економија. Со собирање пластика, метал и нивна продажба овозможува тие да бидат дел од неформален базар кој им овозможува на Ромите материјална поддршка за нив и нивните семејства. Ромите беа отсечени од сопствениот главен или единствен извор на приход, во кој се зголемуваат нивните материјални недостатоци и сиромаштија. Од здравствена гледна точка, гледајќи ја од призмата на генерацискиот пристап, хоризонтално и вертикално, многу од семејствата на ромските генерации живеат заедно како едно домаќинство. Тоа вклучува поголем ризик за контракција со вирусот и по дефолт создавање „можности“ за размножување на вирусот.
- Жените се во првите редови на ниско платените работни места. Ова особено го почувствуваа кај нас текстилните работници кои за време на оваа криза работат во несоодветни (небезбедни) услови и користат превоз од компании каде нема далечина и заштита. Вирусот се прошири во премногу области, а ситуацијата стана алармантна за многу работници и нивните семејства. Медицинскиот персонал е заразен во голем број. Многу жени во угостителскиот сектор останаа без работа, но исто така и оние кои беа самостојни како фризерки, козметички работници итн. Меѓу најпогодените се оние кои работат под договор, како што се преведувачи или музичари. Дополнително, од наставниците, мајките, домаќинките, вработените и сопругите се

очекуваше да ја организираат и целата работа околу хигиената и кујната.

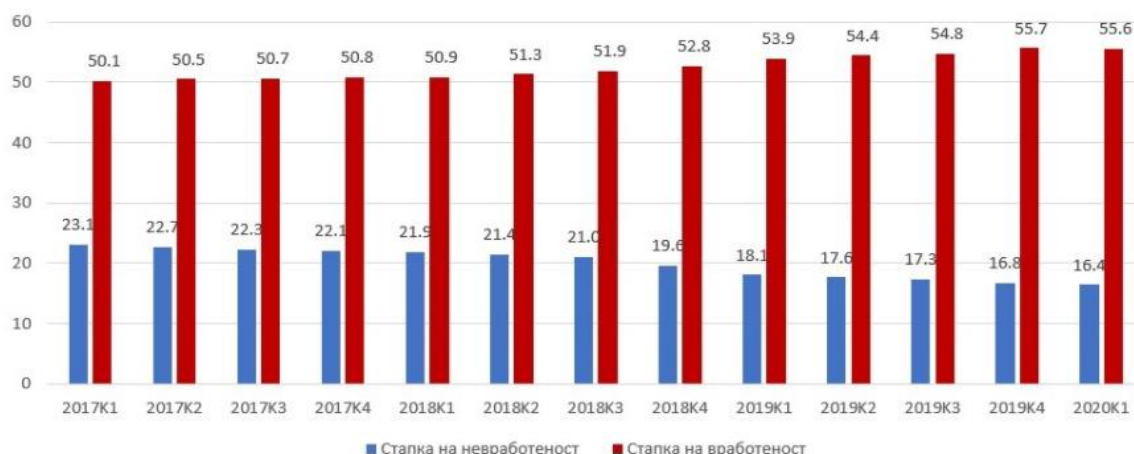
- Младите се соочија со несигурност во образовниот процес, несоодветна организација на наставата и недостапност за младите од ранливите категории, нејасни протоколи за завршување на дипломите и премин од едно во друго ниво. Мерките и вонредната состојба за да се спречи ширењето на Ковид-19 значително ги ограничија движењето и активностите на младите, со што нивното психолошко здравје стана многу ранливо. Покрај тоа, тие се економски погодени, бидејќи тие често работат на фиксни договори на определено време или работат за преживување, што ги прави повеќе подложни на губење на работното место.

Невработеност

Над 9.000 лица останаа без работа во првите два месеца од пандемијата, а Агенцијата за вработување достави околу 3.900 нови апликации за надоместоци за невработеност, а повеќе од 9000 лица останаа без работа во март и април, според официјалните податоци на Агенцијата за вработување. Стапката на невработеност од 16,7 проценти е забележана во вториот квартал од оваа година, според Државниот завод за статистика. Според објавените податоци, бројот на невработени во овој втор квартал е 159.623, додека бројот на вработени е 793.416. Активното население во земјата е 953.039 лица. Стапката на активност во вториот квартал е 56,5%, додека стапката на вработеност е 47,1%. Во споредба со крајот на 2019 година и вториот квартал од 2019 година, постои намалување, кога беа регистрирани 17,3% и 17,5%. Објавените податоци укажуваат на зголемување на стапката на невработеност во споредба со првиот квартал на 2020 кога беше 16,2%. Податоците покажуваат и дека најголем работодавач е преработувачката индустрија, која вработува 161.007 лица

Едно од четири лица кое останало без работа за време на пандемијата на коронавируси во земјата е на возраст под 29 години, според податоците на Агенцијата за вработување. Од 11 март до 31 мај годинава, речиси 12 илјади луѓе останале без работа, и скоро 3300 од јив се на возраст под 29 години. Оние што работат „нелегално“ тука не се ни бројат. Ова уште повеќе ја зголемува високата невработеност кај младите во Северна Македонија, што е една од највисоките во Европа. Според Државниот завод за статистика,

невработеноста на младите во земјата е 35%. Само некои африкански земји имаат повисоки стапки од овие.

Проблеми во покриеноста на социјална заштита

Социјалните реформи во системот на социјална заштита се направени за да се оцени и рedefинира сфаќањето на системот на луѓето кои имаат права на придобивки и фокусот е да се најдат соодветни канали за информирање, плус активности и методи за активирање на луѓето кои не се свесни, но имаат право како корисник. Системот на социјално осигурување предвидува лицата кои се вработени да имаат одредени бенефиции, со плаќање придонеси за различни осигурувања. Од бруто-платата, одредени проценти се придонесуваат за здравствено осигурување, пензиско осигурување, инвалидско осигурување и осигурување во случај на невработеност. Придонесите што ги дава пензиското осигурување, водени од принципот на солидарност, се доделуваат како пензии за луѓето кои се веќе во пензија.

Главни пречки или проблеми:

Актите се креирани со минимални услови што треба да ги прават службите доколку сакаат да бидат даватели на услуги. Од практично искуство,

процесот постепено се развива, но нееднакво во целата земја. Во урбаната област може да забележи дека повеќе услуги обезбедуваат и им помагаат на целните групи, за разлика од руралната област каде што сè уште се подложени на социјални услуги. Дури и во моментот на пандемијата, општините ставаат акцент на социјалните услуги и формираат соработка со социјалните служби и претпријатијата за давање помош и поддршка на своите граѓани.

Што кажуваат луѓето во сиромаштија?

Мислењето на граѓаните е дека трошоците за живот растат и платите не можат да одржат пристоен живот. Некои велат:

“Колку да имате, некако се снаоѓате со тоа. Да преживееме само, и сето тоа со тешкотии”

“Платена сум по нешто, но тоа не е доволно за да живеам од тоа. Покрај тоа, јас се грижам за една постара жена. Ми треба нешто што ќе ме врати на нозе”

“Ставам надеж во секој нов ден, и мојата потреба е да имам мир и ментално здравје за да можам да продолжам да работам за да го издржувам моето семејство и моите деца. Би можело да биде од голема помош ако владата воспостави договор со банките за намалување на дополнителната такса за заемите во текот на месеците на кризата”

Клучни пораки

- Баланс на социјалниот со економскиот, образовниот и здравствениот систем, гарантирајќи пристап и почитување на човековите права на секоја индивидуа
- Продолжување со имплементација на Законот за социјална заштита (бидејќи по неговото усвојување започна трендот на намалување на сиромаштијата и доколку не се случеше пандемијата, таа ќе продолжеше и во 2020 година)
- Зголемувањето на економската активност на семејствата да остане приоритет со гарантирање на достоинството на работните места

- Поддршка и инвестирање во можностите за дигитализација и грижа и зачувување на секое работно место
- Следење на патот за влез во ЕУ и преземање добри практики кои гарантираат успех во надминувањето на кризата

Препораки:

- Продолжување со поддршка на Ковид-19 владините мерки до стабилизирање на економијата
- Да се ревидираат условите за реализација на ГМИ и другите приходи, во согласност со новите сиромашни и вработените сиромашни
- Да се продолжи со развој на социјални (и комбинирани услуги) особено на локално ниво (Неопходно е да се продолжи со процесот на активирање, со директна работа со семејства - управување со случаи)
- Зајакнување на здравствениот систем и воведување нови програми за одржување на безбедни и достапни услуги за време и по Ковид-19 (внимание на менталното здравје на граѓаните за време и по кризата)
- Да внимаваме да не ги раскинуваме постоечките ослободувања прерано (исплата на рати на заеми и извршувања), но и да продолжиме со субвенционирање на нивните трошоци (финансиска поддршка, поддршка за храна и хигиена, субвенционирана употреба на енергија и вода итн.)
- Обезбедување на достапност на јавните ресурси се за работниците од првите редови како што се лекари, медицински сестри, лабораториски техничари (од кои повеќето се жени)
- Да се обезбеди правна правда за граѓаните и посилно да се бориме против корупцијата

Добри и ветувачки практики во земјата

Справувањето со економските и социјалните последици предизвикани од здравствената криза е многу тешко и неизвесно во наредниот период. Во изминатиот период бевме сведоци на сериозни повреди на правата на работниците и се соочивме со ситуација во која работниците ангажирани во неформалната економија, ги загубија своите приходи, се борат да преживеат и имаат големи потешкотии во остварувањето на своите права

како дел од владините кризни мерки . За да се спречи продлабочување на ранливоста и натамошно маргинализирање на работници со ниски плати и неформални работници, Фондацијата Отворено општество - Македонија обезбеди 255 000 УСД поддршка преку Заедничкиот фонд за брз одговор Ковид-19.

Оваа поддршка има за цел да обезбеди ефикасна и навремена помош на голем број на ниско платени и неформални работници, повеќето жени, Роми и самохрани родители, за да се добие пристап до мерките за државна помош со цел да се исполнат основните потреби за живот и да се обезбеди заштитата на нивните работнички права. Локалните ромски организации и организации кои обезбедуваат бесплатна правна помош и заштита на човековите права ќе обезбедат поддршка во форма на:

- Итна административна и правна помош за спроведување на владините мерки за помош;
- Бесплатна правна помош за проширување на обемот на корисници и обезбедување помош на работниците во формалната и неформална економија кои останале без работа
- Правна помош и судска застапеност во случај на повреда на работнички, социјални и други права и заедничко застапување пред институциите за брзо, ефикасно и еднакво обезбедување на кризни мерки и почитување на работничките права

Оваа поддршка за заштита на работничките права на ниско платените и неформалните работници во услови на здравствена криза ќе се обезбеди преку спроведените активности во рамките на проектите на повеќе од 15 граѓански организации.

Дали ЕУ и националните влади помагаат?

Северна Македонија ги доби најавените 160 милиони евра од Европската унија за справување со кризата Ковид-19. Според изјавата, парите ќе бидат искористени за зајакнување на фискалното управување, борба против корупцијата, транспарентност, справување со невработеноста кај младите, справување со економијата и подобрување на деловното опкружување. Владата стави 28 милиони евра за вкупно 324 479 граѓани со цел да ги поддржи целните категории граѓани и да ја стимулира економската активност и да придонесе за ревитализација на македонската економија во

услови на Ковид-19. Владата усвои три пакети мерки за поддршка на економијата кои се фокусираат на граѓаните, нивните работни места, социјална сигурност, солидарност и создавање амбиент за полесно надминување на економските последици од коронавирусот, како и да им помогне на граѓаните со директна помош на поттикнување на приватна и јавна потрошувачка. Беше поставена директна финансиска поддршка за граѓаните со цел да се стимулира потрошувачката со фокус на домашните производи и услуги и погодените сектори, воведени платежни картички за граѓаните - за поголема потрошувачка и развој на домашните економски активности.

Корисниците на домашната платежна картичка беа ставени во 4 категории на граѓани:

1. Граѓани со ниски примања, приматели на социјална помош и невработени регистрирани како активни баратели на работа во Агенцијата за вработување до 22 мај 2020 година. Требаше да имаат заработено нето приход до 18 000 денари во 2019 година и нето приход до 60 000 денари во периодот Јануари-април 2020 година. Во оваа категорија, откриени се 115.927 лица кои добиле 9.000 денари на платежната картичка.
2. Вработените со ниски примања добија еднократно 3.000 денари. Има околу 117.144 лица кои оствариле приход само по основ на плата и додатоци на плата во нето износ што не надминува 60.000 денари на ниво на полно работно време во периодот јануари-април. Тие добија и ваучер за домашен туризам од 6.000 денари преку мерката за зајакнување на домашниот туризам од страна на Министерството за економија.
3. 87 014 млади лица добија еднократно 3.000 денари. Станува збор за млади луѓе на возраст меѓу 16 - 29 години (не постари од 29 од 22.05.2020) активни учесници во државното формално средно образование и високото додипломско образование.
4. 4 394 здравствени работници кои беа ангажирани во справувањето со Ковид-19 добија 40% од нивната последна основна нето-плата. Станува збор за вработени во ЈЗУ, Клиника за инфективни болести, Институт за јавно здравје и Центри за јавно здравје, итни случаи, заразни болести и вработени во други одделенија ангажирани во тестирање, дијагностицирање и лекување на граѓани со Ковид-19.

- ❖ **Белешка:** имаше проблеми со употребата на картичките што ги додели Владата поради недостаток на е-пошта (слаба дигитална писменост кај најранливите), проблеми со испорака на адреси кои не се точни (нерешени имотно-правни односи), недоволни информации за процедурите и правење врева пред банките на 40 степени, итн. Граѓанските организации одиграа важна улога во поддршката и насочувањето преку правна и техничка помош.

Сет на финансиска поддршка беше наменет за сите компании кои имаа големи загуби за време на кризата на „Ковид-19“. Сепак, некои од компаниите ја злоупотребија финансиската поддршка што им беше дадена за вработените лица и нивните плати. Спроведувањето на законот беше засилено на тие компании.

Владата исто така ја разгледа и усвои Програмата за финансирање активности на здруженија и фондации за мерки за справување со кризата Ковид-19.

- Информирање на јавноста за мерките и препораките на државните институции за спречување на ширење на коронавирусот Ковид-19
- Правна помош, психолошка помош или советување за безбедност и прилагодување за време на пандемија за најранливите групи
- Помош и поддршка на деца од социјално загрозени семејства и деца од рурални области да учат од дома, користејќи средства за електронска комуникација
- Помош и поддршка во грижата за старите лица, жртвите на семејно насилство и другите ранливи групи во нивното прилагодување кон условите наметнати од кризата
- Набавка и дистрибуција на хуманитарна и санитарна помош за социјално загрозени и маргинализирани групи, на локално ниво
- Едукација, директна помош и поддршка на лица со хронични болести, лица со ретки болести, стари лица и изнемоштени лица, лица со зависности, самохрани родители, сексуални работници, групи погодени од ХИВ, лица со попреченост, ЛГБТИ и други социјално исклучени групи
- Директна поддршка на ранливите групи со ниски примања за да им се помогне со решенија што ќе им помогнат да заработат приход за време на кризата

- Анализа на влијанието на пандемијата, вклучително и економските ефекти на кризата врз жените и ранливите категории и предлози за промена на политиките и мерките
- Промовирање на домашно земјоделско производство, локални капацитети за рурален развој и туризам и локално производство на храна
- Антикорупциска ревизија на политиките донесени во време на криза
- Предлози за структурни промени и нови политики во областа на здравството, образованието, социјалната заштита, животната средина и сл., кои ќе гарантираат социо-економска правда и правичност
- Справување со дезинформации, лажни вести, стигматизација и говор на омраза
- Активности поврзани со дигитализацијата и електронската писменост на населението воопшто, односно како да се зголеми довербата во електронската комуникација и работењето
- Обука и менторство преку Интернет за невработени лица, со фокус на ранливите категории граѓани, за започнување на сопствен бизнис
- Давање совети и поддршка за развој на модули за физичка активност преку Интернет за подобро ментално здравје за време на пандемија

Користена литература:

<http://mtsp.gov.mk/pocetna.nsp>

<http://www.mpps.org.mk/>

<http://www.stat.gov.mk/>

<https://vlada.mk/>

<http://zdravstvo.gov.mk/>

<http://www.crpm.org.mk/>

<https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/update-on-the-republic-of-north-macedonia.pdf>

<http://www.financethink.mk/>

<http://www.ssm.org.mk/mk>

https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26388VNR_2020_Macedonia_Report.pdf

<https://nezavisen.mk/unicef-kovid-19-ja-zasili-detskata-siromashtija-vo-zemjava/>

<https://fosm.mk/>